

Pout' na Velehrad

Adéla Ficová (2. místo ve II. kategorii)

*Když ho budete milovat, budete čistá,
když se ho dotknete, stanete se čistší,
když ho přijmete, zůstanete pannou.
Jeho moc je silnější, urozenost vznešenější,
jeho vzhled krásnější, láska něžnější
a všecken půvab jemnější.
Jeho objetími jste již spoutána,
on vaši hrud'
ozdobil drahými kameny
a na vaše uši
zavěsil nádherné perly.
A celou vás obklopil jarními květy
a třpytivými drahokamy
a korunoval vás zlatou korunou,
na niž vtiskl znamení svatosti.*

Z prvního dopisu svaté Kláry Anežce České po 11. červnu 1234, kdy svatá Anežka přijala řeholní šat.

Z dopisu kmotry Anežky:

Milá kmotřenko.

Nedávno jsi chtěla znát něco víc o svatém Cyrilu a Metodějovi. Potřebovala jsi řešit nějaký vážný úkol. Představ si, že i já vím, že v tomto roce slavíme jejich výročí. Dříve jsem nemohla odpovědět. Závažné důvody, o kterých se nechci šířit, mi v tom bránily. Víš, vše, co se týká Cyrila a Metoděje, mi není cizí, ale daleko bližší je mi Anežka Česká. Proto jsem ti opsala úryvek z jejího dopisu. Je to část textu, který mě kdysi velmi ovlivnil. A když nad tím dnes přemýšlím, abych Ti pomohla, zjišťuji, že má vlastně k odkazu soluňských bratří velmi blízko. Pokus se mi vyjasnit, co chceš a k čemu to je. Budeš-li chtít vědět víc, zase se ozvi.

Druhá odpověď kmotry Anežky:

Kdo skutečně byli? Takto se ptát je na pováženou. Jistě že žijeme v sekularizované společnosti a jsme na to vzhledem k pokleslému stavu naší „vzdělanosti“ pyšní. Za Tvou otázkou tuším zvidavost a nedůvěru ke školním pořádkům. A zájem. Máš pravdu, není jednoduché v současných učebnicích najít informace o tom, že Konstantin a Metoděj vůbec neměli v úmyslu přijít na Moravu a zakládat zde něco jako církev. To dostali za úkol a zhostili se jej víc než dobře. Konstantin byl génius. V antickém světě byli géniové to samé, co v křesťanském světě svatí. Ty si to prosím přelož tak, že byl mimořádně vzdělaný, jazykově nadaný, prostě schopný. Ve své době vlastně nejschopnější. Také pocházel ze vznešené rodiny a byl vybrán, vyvolen k takovému úkolu, jak se všude píše. Ten nejlepší na správném místě. To se stává jednou za čas, za staletí. V českých dějinách byly v následujících staletích takoví významní lidé působící za významné konstelace jen tři. Svatý Václav, svatý Vojtěch, kanovník Kosmas, autor první české kroniky. Bez ní bychom neměli minulost. Pak až Anežka Česká. A tu slavnou hlaholici, o které se učíš ve škole, vůbec nesesestavil pro Velkomoravskou říši, ale kvůli pokřesťanštění Slovanů, kteří Východořímskou říši málem vyvrátili. Slované byli velmi bojovný kmen, krvelačný, neznalý civilizace, jen dvě města jeho nájezdům nepodlehla, Konstantinopol a Soluň, Thesaloniké. Až v národním obrození vznikl mýtus o holubičí slovanské povaze. Pokud měl tento národ žít na území dnešního Řecka a Turecka, pokud měl přestat s vražděním, mučením a kořistnictvím, tak mu bylo nutné zprostředkovat písmo a křesťanství. Římané tomu říkali civilizovat barbary. Dnešní archeologové používají pro období pravěku termín podobný, domestikovat zvíře. Pitomci to nebyli, přišli z plání a bažin od Dněpru a učili se rychle. Jako každý kdo pozná, že vše, co už mohl ukrást, ukradl, a teď musí pracovat sám. Je to stále dokola. Už nyní Ti může být jasné, že v cyrilometodějské misii, která doputovala do Rastislavovy říše, nebylo nic jiného než politika. Ve střední Evropě se vytvořilo nábožensko-politické vakuum a v soupeření mezi evropským Západem a Východem ten prostor vyplnil Východ. Nejvíc mě pobavila Tvoje poznámka o pravdivosti žánrových obrázků, které znáš z kostela: Cyril a Metoděj přicházejí v záři vycházejícího slunce. Samozřejmě se nic takového nikdy nenastalo. Je to obrázek na základě starých ikon, to vycházející slunce je Kristus, kterého ti dva misionáři ztělesňovali. Na Moravu přišla normální vládní výprava na úrovni své doby doprovázená vojenskou jednotkou, kupeckou karavanou a dalšími úředníky a kněžími. Šli s nimi i jejich žáci, kteří byli vyškoleni už v byzantské oblasti. Když se mi ozveš, můžeme na toto téma dále korespondovat.

Třetí dopis kmotry Anežky:

Nebud' tak nedočkavá. To máš tak málo času? Doporučila jsem Ti literaturu. Co víc mohu dělat? Z Tvého dopisu mě dnes zaujala jen jedna jediná věta: „Jaká je souvislost mezi Anežkou a Cyrilem a Metodějem?“ Je to velmi jednoduché. Stačí si přečíst Konstantinův Proglas. Anežka sice nikde Konstantina a Metoděje nezmiňuje a vlastně ani nemůže. Žila ve 13. století a v té době byla už slovanská liturgie v Čechách víc jak sto let zakázána. Ale Konstantin a Metoděj nepřinesli jen písmo a vzdělanost. Písmo a vzdělanost byly jen vedlejším projevem šíření křesťanství, jestli chceš, evropské civilizace. Proč si myslíš, že jsou patrony Evropy? Možná Tě ve škole učili, že celý Proglas je obhajobou vzdělání. To je stereotypně předávané nepochopení. Je tam řeč o písmu, o knihách, ale to neznamena psanou řeč ani učebnice, školy a vzdělání. Písmem a knihami se zde myslí výhradně Bible. Z celého textu Proglasu, který má 111 veršů, je přece jasné, že Písmo je obranou proti zlu, že národy, které nemají Písmo, národy bez knih, čili Bible, jsou „jako nahé“. Biblia znamená kniha. Ne každá, ale jen jedna. To je další věc. Znáš rčení „být jako nahý v trní“? To znamená být bezbranný. A ten, kdo nemá oporu v textu Písma svatého, je proti zlu, ať už ho vnímáš v jakékoli podobě, sám. Vlastně bezbranný, bez štítu, jak by řekli středověcí rytíři. Jestli tomu chceš porozumět, srovnej část dopisu svaté Kláry s tím, co napsal Konstantin v Proglasu:

Ještě jiné velmi moudré podobenství

povězme: Lidé, kteří se milujete

a chcete růsti božím růstem,

kdo z vás neví, že tato víra pravá,

jako símě padající na pole,

tak i ona v srdcích lidských

má zapotřebí deště božích písem,

aby rostla hojněji úroda boží?

A dál říká:

Nahé jsou všechny národy bez knih

a nemohou zápolit beze zbraně

s protivníkem našich duší,

uchystané za kořist věčných muk.

*Nuže, národové, kteří nemáte rádi nepřítel
a jste odhodláni mocně s ním zápolit,
otevřete dokořán dveře rozumu,
když jste přijali nyní zbraň tvrdou,
kterou kovají knihy Páně
hlavu ďáblu mocně potírající.*

Uvažuj o tom. Dokážeš se vcítit do myšlení, nadání a zaujetí člověka žijícího před tisícovkou let? A potom dál, až do dneška. Co je podstatné a co je jen dobové znázornění?

Myslím si, že je ta souvislost jasná. Přečti si jen Kláříny verše:

*Jeho moc je silnější, urozenost vznešenější,
jeho vzhled krásnější, láska něžnější
a všechn pŭvab jemnější.*

Stejně řečené, jen jinými slovy a v jiných kulturních podmínkách. Vždyť je dělilo čtyři sta let. Oba však vycházeli z jednoho zdroje. Z evangelií. A z Kristova života. Když se nad tím na chvíli zamyslíš, velmi brzy zjistíš, že hodnoty, o kterých je zde řeč, jsou i dnes platné, dodržujeme je, jen nemluvíme o Bohu a o Kristu, nezaklínáme se tím. Ale podléháme právu, které na těchto základech stojí. Tím bych mohla skončit. Ale právo je doménou římské civilizace. Křesťanství je bezvýhradně přijalo. Přesto Ti chci dát ještě příklad: Kdyby Konstantin a Metoděj nebo Anežka ale i všichni další významní lidé přestali pracovat a spokojili se jen se stávajícím právem, s tím, co je jasné a dané, pominuli by lásku, která nás vede dál. Přináší nové možnosti a vždycky nás srovnává nejen s dobou, v níž žijeme, ovšem i s tím, co nás a tuto dobu přesahuje. Láska jde do minulosti, žiješ ji v přítomnosti, ale – jak je to v pohádkách – překračuje i smrt. To bys mohla vědět ještě z dětství. Budu se těšit na příště.

Čtvrtý dopis kmotry Anežky:

Neříkám, že jsi mě zklamala, vlastně jsem takovou reakci očekávala. Zkusíme to jinak. Mohu Ti tvrdit a popisovat, jak Konstantin a Metoděj přišli do té divočiny na sever od Dunaje z lásky k té zemi, k lidem, k povětrí a volnosti za hranicemi říše. Naprostý nesmysl. Byl to pouhý diplomatický úkol a oni jej splnili. Vše šlo tak daleko, že po šesti letech, kdy na těch

polích a uprostřed lesů na Moravě založili církevní organizaci zcela odpovídající jejich politickému zadání, byli nuceni odejít do Říma a tam obhájit nejenom své působení na Moravě, ale především zdůvodnit platnost slovanské liturgie. Papež ji potvrdil bulou, dost důležitým a vlastně nevratným dokumentem, takže soluňští bratři obstáli. Přestaň být malicherná a uvědom si, jaký to mělo dosah. Díky tomuto papežskému dokumentu se mohla slovanská liturgie šířit ve značné části Evropy a to i dávno po Cyrilově smrti. Zemřel pár týdnů po zásadním papežském výnosu. A nyní významová zkratka. Myslíš si, že to dělal Konstantin pro Velkou Moravu, pro politické zadání Východořímské říše, pro sebe; ne, měl na mysli jen lásku k Bohu. A jsme u té lásky. Jsi příliš prchlivá. A máš obrovský deficit lásky. Jelikož je Ti vzdálený její smysl. Zní to velmi hloupě. Láska přece buď je, nebo není. Jaký má smysl láska Konstantinova nebo Anežčina? Není to láska k někomu, ani něčemu, ale je to láska jen tak, právě proto, že je. S tím nic nenaděláš, když ji máš. Není zdůvodnitelná. Stane se, je to dar, oběť. Nakonec. Víš, proč někoho miluješ? Dost. Konstantin miloval Boha, a proto všechny, které Bůh stvořil. Prostě se obětoval, a tak je svatý. Jinak by nikdy neměl úspěch. I tenkrát šlo o úspěch. Když Ti nějakí divní katolíci řeknou, že ne, běž od nich dál... Na Moravě a jinde, nikde to nebylo jiné. Nebyl by patronem Evropy. Proč? Zase je to jednoduché. Jakmile něčemu nevěříš, tak to není upřímné a směřuje to k zániku. Já Ti nyní položím otázku. Myslíš si, že se Konstantinovi, jenž vyrůstal v nobilese a přepychu císařského dvora, chtělo někam na Moravu? Dohromady ani nevěděl, kam jde. Stejně jako později mniši a misionáři. Je to snad dnes jiné? A co udělala moje patronka Anežka Česká? Byla princeznou, mohla být královnou! Všeho se vzdala a sloužila chudým a nemocným v klášteře, který založila. Nemusela kvůli tomu dva měsíce cestovat do krásné země, jako je Morava. Najdi si svého žebráka a obdaruj jej. Ale, dobrá rada, vždy jen jednoho.

Pátý dopis kmotry Anežky:

Omlouvám se, promiň mi tu přímočarost. Tady na tomto světě nikdy nejsme čistí, jak to zní z prvního verše dopisu svaté Kláry. Ale můžeme se o to snažit. Nicméně dovětek, který chceš asi slyšet: ta „vazba na současnost“. Pro mě měla Anežka smysl dávno, jsem jako ona, podle jména se naleznesh, máš vzor. Já jsem byla fakticky, reálně potvrzena účastí na jejím svatořečení v Římě. Byla jsem u toho. Do Říma jsem pak jela až v roce 1995 a později znovu. Však víš, posílala jsem Ti pohledy. Ale svatořečení Anežky České připravil Jan Pavel II. Tak to bylo dáno a kněží z farnosti tu výpravu organizovali. Bylo to v listopadu 1989 na její svátek. Z Československa tam muselo jet hodně autobusů, protože jsem nikdy nepotkala tolik

Čechů na stejném místě v cizí zemi. My jsme byly z malého města, ale holky z Prahy vyprávěly o demonstracích na Václaváku, k výročí 28. října. Dvě moje spolužačky to taky viděly. Když jsme přijely do Prahy, spaly jsme na kolejích a pak jsme šly 17. listopadu na Albertov na studentské shromáždění k výročí Jana Palacha. Nikdy předtím jsem to nezažila, bylo tam spousta lidí z Říma, všichni byli nadšení. A tak jsme došli až na Národní třídu. Ta nálada, ta atmosféra, co byla v Římě, byla stejná jako v Praze, ale jen do chvíle, kdy došlo k násilí. Ti policajti, to bylo hrozné. Ty dokumenty na netu nevyprávějí nic o tom, co jsem cítila. Je to jak se vším, třeba s autonehodou: když nevidíš umírat člověka, nevíš, co to je. V Římě jsme se nebály, cítily jsme se silné. Já byla v Praze slabá. Tam šlo najednou o to, kdo s koho, a nebylo možné ustoupit. A ještě něco jiného Ti chci zdůraznit. Znáš tu historku z vlastní rodiny, víš, že můj bratr byl na oslavách 1100. výročí Metodějovy smrti na Velehradě v roce 1985. Byl tam už ten večer před oficiální slavností a samotní kněží z velehradské farnosti jej odháněli od vstupu do baziliky, kde chtěl s jedním farářem a dalšími mladými lidmi přespat na chrámových schodech ve spacáku a strávit tam noc v modlitbách. Kostel byl zavřený na příkaz církve. Ne že by tomu dnes bylo jinak. Tehdy se na Velehrad sjížděli mladí lidé už dopředu, rozkřiklo se, že tam bude kardinál Casaroli. Nakonec bylo při oficiální slavnosti před bazilikou ne několik desítek, ale několik stovek tisíc lidí. Vypískali místní tajemníky strany a papežský prelát měl ovace. Byl to první masový projev odporu k režimu. Nikdo jej nečekal, proto se nikdo nemohl bránit, jen divit. Víš, proč to říkám? Mluvím o působení svatého Cyrila, Metoděje a svaté Anežky České přes staletí. Lidé, kteří tam byli, primárně nepřišli demonstrovat proti komunismu. Přišli uctít památku Cyrila a Metoděje a hodnoty, které do této země přinesli. Jen tak se stalo, že předtím, a pak mnozí až v tu chvíli a v tom davu, dnes i dříve bychom řekli shromáždění či společenství, pochopili, že jsou to jiné hodnoty než ty, které jim předkládá společnost. Prostě vzdor. Jak je to možné? Nejenom že viděli kardinála - nemusel hnout prstem, prostě tam byl - ale také vnímali nadčasovost. Kolikrát za život se to člověku podaří? Nikdy to nechtěj vyhledávat. Musí to přijít samo. A tak těm prost'áčkům došlo, že nějakí úředníci a politici jsou vlastně jen na chvíli a na čas a nějak tak mimo. Je to, jako když se v jistou dobu a v jistý čas najdou lidé, které duchovní odkaz těch mistrů z Východu zaujal, a to, co po sobě zanechali, přijmou za své. Nic víc v tom nehledej. Nechtěj tomu porozumět, nedá se to zorganizovat. Jako byl náhodný příchod Tří králů do Betléma, tedy pro ty, co nevěděli, proč se tam ti exoti objevili, nikdo nevěděl, co tam dělají, tak ne náhodně, ale logicky a jasně zdůvodněné bylo to, co jsem Ti popisovala. Byli mnozí, kteří tam nebyli, ale nechali se inspirovat. Nejenom událostí oslavy

v roce 1985, ale tím odkazem, dál a dál a víc. Je to věc každého z nás a není možné k tomu někoho přinutit. Inspirace je dost dobrá věc. Není naší vůlí, neovládáme ji. Přejde zvenčí. A když přijde v pravý čas, tak nám dá sílu. Buď silná, dokážeš cokoli. Když se budeš jen učit, budeš vzdělaná. Ne chytrá, ne moudrá, ne silná, jen vzdělaná. Co víme a co zažijeme, je prostředek. Vede nás k cíli. Jak asi bylo Cyrilovi, když umíral v Římě v únoru roku 869? Měl výčitky jako Ty, ale také mohl mít pocit, že něco udělal, i když rozhodně nevěděl, jak to s jeho dílem dopadne a jestli to udělal dost dobře. Jenže to, jak myslím, už nemohl nikomu říct.

Šestý dopis kmotry Anežky:

Ty si vážně myslíš, že si vymýšlím? Tak to tedy ne, holčičko. Musíš na to přijít sama, víc už Ti nepomůžu. Těší mě a uspokojuje, že aspoň o své vlastní rodině nemáš takové pochybnosti a ta vyprávění považuješ za důvěryhodná. Ale i tak se k nim stavíš zcela oprávněně rezervovaně. Víc už Ti nemám co říct. Je mnoho knih o svatých, o Konstantinovi a Metodějovi, základní a mnohdy senzační a provokativní informace nacházíš na internetových stránkách, což je dobře. Vždy však bude platit, že jisté věci o jejich životě a působení se nikdy nedozvíme. Jsou to jen dohady. Nevíme nic než to, co se zachovalo v psaných textech, v legendách především. Přepisovali je lidé o pár století mladší, v původní podobě se nám nedochovalo nic. Ti kněží nikdy nepodali Konstantinovi ruku. Ale už jednou jsem Ti řekla, že lidská paměť je důležitější než paměť počítače. Co křováci? Tedy přírodní národy? Vzpomínáš? Oni si pamatují všechno o svých předcích a dodržují tradici, vše, co pro ně něco znamená, co je pro ně důležité. Že si to musíme my stále připomínat, je asi nejspíš doklad úpadku. Ale záleží na každém z nás. Tak si to zkus pamatovat! Dobře víš, z jaké rodiny pocházíš, odkud pochází ta rodina a co a jak se kdy spravilo nebo se nedaří napravit. Jsou věci, o kterých se nedozvíme nikdy, jako třeba o Cyrilovi a Metodějovi. S tím nic neuděláš. Nebojuj, poslouvej. Já Tě jen vedla, dál už musíš sama. Pozdravuj rodiče a ať se někdy zastaví.

Svatá Klára, zakladatelka ženské větve františkánského řádu, tak zvaných klarisek, žila ve 13. století. Ve dvacátém století byla papežem Pavlem VI. označena za patronku televize, tedy elektronických médií. Proslula svými dopisy, které mají vysokou uměleckou úroveň. Čtyři z nich jsou adresovány svaté Anežce České, dceři Přemysla Otakara I. Žádný z dopisů Anežky

České svaté Kláře se nedochoval. Shoda jmen, která je v tomto textu velmi nápadná, není vůbec náhodná. Všechny uvedené texty, formulace myšlenek, citace a úryvky z osobních rozhovorů jsou skutečností, která se odehrála v nedávné době. Jejich ztvárnění je autorskou licenci.

Použitá literatura:

Piřha, Petr. Život svatých Cyrila a Metoděje a příběh Velehradu. Praha: Nakladatelství poustevník, 2012.

Štivar, Bonaventura Jiří, OFMCap. (red.) Spisy sv. Františka a sv. Kláry. Františkánské prameny II. Velehrad: Tomáš Ježek - Ottobre 12, 2001. Listy sv. Kláry sv. Anežce České s. 165-180.

Kadlec, Jaroslav. (red.) Bohemia sancta. Praha: Zvon, 1990, s 7–28.

Medek, Václav. Cesta české a moravské církve staletími. Praha. Česká katolická charita 1982.

[http://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1rodn%C3%AD_pou%C5%A5_na_Velehrad%C4%9B_\(1985\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1rodn%C3%AD_pou%C5%A5_na_Velehrad%C4%9B_(1985))